

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู

ผู้วิจัย นายกวี รัชย์พลอริยคุณ ปีการศึกษา 2545

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา

ผู้ควบคุม 1. ผศ. ดร. นิสารัตน์ ศิลปเดช
2. ผศ. อารีย์ วชิรวราการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของบริเวณที่เรียกว่า “ย่านตลาดพลู” ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการปรับตัวของผู้คนในย่านตลาดพลูต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชากรในพื้นที่ชุมชนย่านตลาดพลู โดยมีแนวคำถามในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผลกระทบ และการปรับตัวของผู้คนในด้านต่าง ๆ รวมถึงได้ใช้ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมาประกอบก่อนที่จะสรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนย่านตลาดพลูมีประวัติความเป็นชุมชนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ 4 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มชาวไทยซึ่งส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่นี้มาแต่ดั้งเดิม และต่อมามีกลุ่มที่อพยพจากกรุงศรีอยุธยา และพื้นที่ใกล้เคียงมาสมทบ กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มชาวจีน ซึ่งอพยพเข้ามามากในช่วงตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และในช่วงเวลาต่อมาที่ประเทศจีนเกิดความแห้งแล้ง และขาดแคลนอาหาร กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มชาวมอญ ซึ่งเป็นกลุ่มนายกองมอญขนาดเล็กที่อพยพเข้ามาในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีเชื้อสายของกลุ่มมอญเหล่านี้หลงเหลืออยู่ และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายมาจากกรุงศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียงกลุ่มหนึ่ง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งถูกกวาดต้อนเป็นเชลยสงครามมาจากเมืองปัตตานีในสมัยรัชกาลที่ 1

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนย่านตลาดพลูเกิดขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญอยู่ 3 ประการคือ 1) นโยบายของภาครัฐ 2) ประชากร 3) ค่านิยมและการศึกษา ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เริ่มขึ้นเมื่อมีการขุดคลองในสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ. 2065) และหลังจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2444) รัฐได้มีนโยบายสร้างทางรถไฟผ่านเข้ามาในย่านตลาดพลู ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่ และเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปจากเดิมซึ่งมีการเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมี “ พลู ” เป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ การพัฒนาของภาครัฐในเวลาต่อมาคือการตัดถนนผ่านเข้ามาในย่านนี้อีก 3 สาย ได้แก่ ถนนเทอดไท ถนนรัชดา - ท้าวพระ และถนนตากสิน - เพชรเกษม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากความเจริญทางการค้าในบริเวณตลาดพลู และ ค่านิยมทางการศึกษาสมัยใหม่เป็นปัจจัยสำคัญอีก 2 ประการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเสื่อมความนิยมในการกินหมากและพลู ทำให้ย่านตลาดพลูซึ่งเคยเป็นแหล่งปลูกพลูที่มีชื่อเสียงในย่านบางกอกมีสภาพเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคมซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบต่อคนในสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในย่านตลาดพลูได้ส่งผลต่อสถาบันครอบครัวและระบบเครือญาติ ทำให้เกิดมีครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าแบบแผนและลักษณะการประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ดีในด้านวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละกลุ่มชนในย่านตลาดพลูพบว่าสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีไว้ได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยมุสลิม ส่วนชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนได้รับผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ไปบ้าง โดยมีประเพณีบางอย่างถูกลดความสำคัญลงซึ่งมีเงื่อนไขมาจากปัจจัยด้านค่านิยมและสภาพเศรษฐกิจ สรุปได้ว่างานวิจัยชิ้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) พัฒนาการของชุมชนย่านตลาดพลูที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองมาถึง 3 ยุคสมัย และ 2) ลักษณะและกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบไปยังวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการปรับตัวของผู้คนในย่านตลาดพลูในลักษณะการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาต่อสิ่งที่เกิดขึ้นของคนในชุมชน

การศึกษาในครั้งนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนแห่งอื่น ๆ แล้วยังช่วยให้ผู้คนในย่านตลาดพลูได้รับรู้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอันจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนด้วย จึงควรจะได้มีการวิจัยชุมชนย่านตลาดพลูในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ภาพของชุมชนที่สมบูรณ์ขึ้น เป็นต้นว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อหาความสัมพันธ์หรือ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงระหว่างชุมชนต่าง ๆ

The Title : Social and Cultural Change of TaladPhluu Community
Researcher : Mr. Gavee Ruxpholariyakun , Academic year : 2002
Degree : Master of Art in Thai Studies
Thesis Advisor : 1. Asst. Prof. Dr. Nisarath Sinlapadech
2. Asst. Prof. Aree Vachiravarakarn

ABSTRACT

The research mainly aimed at the study on the evolution of physical, economical, social and cultural aspects of the area named “Talad Phluu” the effects of the changes and the adaptation of the people in Talad Phluu area from the past to the present.

This research used qualitative methodology and was analysed by using the Social and Cultural Change Theory as the conceptual frame work.. The data were collected from documentaries combining some indepth interviewing the sampling group of people in this community. The interviewed questions were covered social and cultural change, the effects of such changes , and the adaptation of the people in many aspects. Moreover the gathering of the close participatory observation data was also analysed.

The research found that the history of this community started from Ayudhaya period. The area composed of 4 major groups of people. The first group was the Typical Thais staying in this area before the establishment of Dhonburi as the capital city, then there were other immigrated groups accompanied. The second group was Chinese people. Most of them immigrated during King Taksin period the others followed later because of the dry season and the shortage of food in China. The third group was Moun or the southern Burmese people who immigrated to this area nearly the end of Ayudhaya period. By now there is no Moun left in TaladPhluu . The last was Thai Muslim group who moved from Krungsri Ayudhaya and the nearby provinces accumulated with the captures from Pattani province in the reign of King Rama the First.

Social and cultural change of Talad Phluu Community was caused by 3 factors : 1) the government policies 2) the population change and 3) the social values and people's education. All factors affected on the physical, economical, social and cultural aspects.

The physical change started in the reign of King Chairaja who decided to dig the big canal joining two parts of The Chao Praya River at Bangkok (2065 B.E.), later in the reign of King Rama the Fifth (2444 B.E.), the government built up the railway in this area which caused the changes on the landscape and the economical expansion. It turned from previously having “Phluu” as the most important product to having many kinds of goods exchanged. Later, there were 3 new roads built up in this area namely:-Therdtao road , Ratchada – Thapra road, and Taksin – Petchakasem road which precisely caused changes on physical and economical aspects. The rapidly population increasing due to the increasing of economical growth and the social value on modern education were the 2 factors affecting on changes of Taladphluu. Particularly the regression of “eating Mak and Phluu” during Marshall P. Piboon songkram government caused the distinguished lower recognition of this area.

Moreover the results of this study indicated that social and cultural changes affected on family institute and kinship system as well as the extended families. The changes reversed the social value to accept the nuclear family. Apart from this, there was the change on types and aspects of careers. However, every group of people had still properly conserved their unique custom and culture particularly the Thai Muslim group whereas the Buddhist Thais and Chinese – Thai people had some change in their customs and rituals. Some customs were reduced their importance due to the social value and the economical effects. All in all, this research showed 2 major changes which are:-1) the development of the TaladPhluu community during the 3 periods, Ayudhaya, Dhonburi and Rattanakosin, and 2) the types and processes of social and cultural changes affected on ways of life. The adaptation of people in this community to accept most of changes reflected the solutions of problems in this community.

This study would benefit other studies on social and cultural change in other communities as well as would help the people’s recognition of historical background of TaladPhluu. This research suggested other kinds of conducts to fullfill a complete scenerio of TaladPhluu community such as the study of local wisdoms or the comparison study on social and cultural change of the nearby areas in order to see the relationship or the influence of changes among communities.